

Slottsgartnerens mareritt

Aftenposten Morgen 12.6.2012 Side: 10-11

Forfatter: Liv Berit Tessem

Tor Smaaland er den niende slottsgartner, men skulle ønske han hadde vært den åttende.

For i stedet for å overlate den smertelige beslutningen til den tiende gartneren, har han etter grundige, faglige undersøkelser måttet ta avgjørelsen om å hugge ned de to firedoble alleene i Slottsparken.

-Trærne i søndre og nordre allé er slitne, noen av dem er veldig slitne, selv om de med legmanns øyne sikkert ser ok ut, sier Tor Smaaland. Han sover elendig når østavinden fyker gjennom hovedstaden. Som alle gartnere i Vest-Europa minnes han med gru stormnatten i oktober 1987 som drepte 22 mennesker i Frankrike og England, felte mer enn 15 millioner av trær og ødela bygninger og infrastruktur i stor skala.

Krystallklare fakta

Tre år tidligere var han ferdig med sin elevpraksis som gartner i Slottsparken. Etter en stor vannlekkasje i parken hadde han sett hvordan trærne i de to alleene bokstavelig talt balanserer på tærne rett på fjellet, bare et skrint jordlag holder røttene på plass.

-Fakta er krystallklare, sukker Smaaland, som har søkt råd og veiledning hos sentrale fagmiljøer i Norge samt slottsgartnere i Sverige, Danmark, Nederland, England og Canada.

Flere har gått gjennom samme sjelekval som gartneren i Slottsparken. Av gartnerkollegene har han også fått gode anbefalinger for hvordan Slottsparken kan fornyes, forskjønnes og gjøres mer robust for å ta vel imot byens befolkning enten de spaserer eller rekreasjoner i sentrums store, grønne lunge.

Barmhjertighetshugst

Syke og svake alm, ask, bøk, lind og kastanjetrær i Slottsparken hugges øyeblikkelig for å unngå at eventuell sykdom sprer seg. Men det nytter ikke å felle et svakt tre her og der i de massive fireraders alleene fordi trærne støtter seg til hverandre. Hvis det skapes store hull i trerekkene, svekkes trærnes evne til å stå mot vinden. Hele Slottsparken skal forvaltes som et fredet kulturminne og er dermed beskyttet av Unesco og Icomos-charteret. Det forutsetter at det må utarbeides en helhetlig plan dersom der skal skje varige endringer.

Nå har Smaaland og hans stab på 20 utarbeidet perspektivplanen «Slottsparken 2011-2025» som i tillegg til trefelling består av mange tiltak: Et omfattende treplantingsprogram og oppgradering av gangveiene med flere benker, program for avfallshåndtering, endringer i beplantningsprogram og informasjonssøyler med QR-koder ved inngangspartiene.

Flere generasjoner

- Treplantingsprogrammet innebærer at vi skal plante 15 trær hvert år i femten år, da får vi 225 trær,

så venter vi i 30 år før vi gjentar samme prosessen. Dette skal vi gjøre i fire omganger slik at vi teoretisk sett ender med fire generasjoner trær, over tusen trær, om 180 år. Dagens trebestand preges av relativt sett samme genetiske materiale, noe som er uheldig. Skulle en artsspesifikk eller sortsspesifikk plantesykdom få feste, er vi ille ute. Et fremtidsrettet svar på dette er større mangfold. Selv om planen er håndfast, så er den også teoretisk fordi det handler om organiske, levende planter. Ingen kan spå hva vær og klima finner på, sier Smaaland.

Foreløpig er det ikke bestemt når alleene skal felles, men beslutningen om å felle trærne som omkranser Slottsplassen, er tatt.

- Det er også et spørsmål om bevilgninger, så selv om vi gjerne allerede nå hadde gått til innkjøp av trærne for å «sette dem i skole» på Bygdøy, så er ikke det mulig, sier Smaaland.

- Det er best å bruke unge trær til denne utplantingen, for store trær får problemer med å etablere seg og blir gjerne stående og «furte» i noen år før de får vekstfart.

Flere enker

Planen for Slottsparken innebærer at hovedgangveiene strammes opp ved at de får skiferkanter, og det vil bli langt flere benker å slå seg ned på, enn det parken har i dag.

Konflikten mellom syklistene som suser gjennom parken i 50 kilometer i timen og smårollinger som stabber av gårde i to kilometer i timen, løses ved at det er anlagt en ny sykkelsti fra inngangen ved Uranienborgveien/Parkveien i parken parallelt med Wergelandsveien.

- Slottsparken er en viktig gjennomfartsåre i byen, særlig mange krysser gjennom parken fra den nye rundkjøringen ved Litteraturhuset (krysset Parkveien/ Wergelandsveien) og ned til Karl Johans gate. I den nye planen legger vi stor vekt på å gjøre inngangspartiene mer robuste og vakre. Ved Litteraturhuset har vi plantet nye lindetrær og to eiketrær som med tiden vil danne en mektig inngangsportal til parken.

Slottsgartneren arbeider ikke i hastverksbransjen.

- Det heter at parkdrift er verdens langsomste teater, vi må tenke på alt vi gjør i minst et hundre års perspektiv. Det kan hende at vi er femten år for tidlig ute, men det kan også hende at vi er femten år for sent ut. Vi har valgt å si at tiden er inne nå.

Elitepark

Da Slottsparken ble anlagt, bodde det 20 000 mennesker i byen. Om noen år vil to millioner mennesker være bosatt i Oslo-området og glede seg over å bruke parken. Derfor ønsker gartnerne å skape parkrom med ulik karakter. Dronningparken i den søndre delen skal bli en «elitepark» hvor det vil bli lagt større vekt på at den skal være en blomsterrik og romantisk park, avstengt fra publikum i vinterhalvåret. Og den eneste delen av parken som er gjerdet inn.

- Slottsparken har endret seg mange ganger gjennom historien, de neste årene vil det skje store, synlige endringer for at parken skal være solid og like vakker og tiltrekkende for kommende generasjoner, sier Tor Smaaland.

Fakta:

Historikk

Oppkjøp av byløkkene rundt Bellevue-høyden startet i 1824, ett år etter at Stortinget vedtok å bygge et slott i Christiania, det siste i Europa.

Blant løkkene er Sommerro, som har vært privat park siden 1751. I dag utgjør den store deler av Dronningparken.

Slottsarkitekt Hans Linstow hyrte den danske anleggsgartneren Martin Mortensen som hadde erfaring fra Rosenborg Slot og Kongens Have i København.

Mortensen anla fra 1838 til 1867 alleer, gangveier, blomsterbed og vannspeil og plantet 2000 trær. Slottet sto ferdig i 1849, mens parken fant sin endelige form i løpet av 1850-tallet etter at Abelhaugen og Nisseberget var kjøpt.

Gardevaktstuen ble oppført på slutten av 1840-tallet, lysthuset i sveitserstil et par år senere, mens Slottsgartneriet ble oppført ved Grotten i 1870-årene.

I dag består parken av 225 mål. 155 av disse er grønne områder, fem er dammer og resten plasser, veier - og tusen trær.

Fakta:

Parkens tre søyler

Mangfold: Parken er en særegenurban biotop i et nordlig klima, valg av planter og blomster skal reflektere dette. Flere stauder og engområder, samtidig som Dronningparken skal få et mer forfinet, gartnerisk og eksotisk uttrykk.

Bærekraft: Parken må være robust nok til å ønske tusenvis av mennesker velkommen. Den skal takle klimaendringene, kjemi og kunstgjødning er tatt ut av driften, avgrenset rasjonalisert plenklipping og økt areal til beplantning som blomsterenger og staudedefelt.

Verdighet. Parken omslutter det norske kongehuset, skal være vakker og representativ og samtidig et hyggelig sted å oppholde seg og spasere gjennom. Parkens gjester er alltid velkomne.

Fakta:

Ni prinsipper for parken

1. Økonomisk bærekraftig.
2. Økologisk bærekraftig.
3. Forberedt på et våtere og villere klima.
4. Minimere forurensing, satser f. eks på batteriteknologi fremfor diesel.
5. Demografisk beredt i et hundreårs-perspektiv.
6. Sosial arena, høytidelig og inviterende.
7. Standarden skal gjenspeile gartnerfaglig norsk kløkt og nøkternhet.
8. Kulturminne forpliktet av den internasjonale ICOMOS konvensjon.
9. Kompetanseutvikling gjennom Slottsgartneriets egen Vinterskole.

Bildetekst:

- Slottsgartner Tor Smaaland har det fryktelig vondt når han tenker på at de mektige alleene i Slottsparken må hugges. - Man må tenke på det som barmhjertighetshugst.
- Da slottet var nybygd, var det utsikt til fjorden fra nordsiden av Slottsplassen. Når de fire trekkene i alleene faller, vil Slottsplassen i mange år få en annen karakter enn i dag.
- Gartner Ole Johan Hildre og landskapsarkitekt Thor Johansen planter vannlinjer i Isdammen. Det er første gang det plantes vannliljer, og gartnerne tror det blir et nytt, dekorativt element i parken.

© Aftenposten